

JOAN ALBERT BAN (HAARLEM)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG | MALDEGEM)]
19 MEI 1640
2370

Samenvatting: Ban schrijft dat hij via Huygens en Van Campen op 5 mei de door Mersenne opgestuurde verzen [*Me veux-tu voir mourir*] heeft ontvangen, die hij nog diezelfde dag van muziek heeft voorzien. Hoewel hij die direct daarna via Van Campen naar Huygens had gestuurd, heeft hij van Post vernomen dat Huygens nog niets had ontvangen. Hij stuurt nu opnieuw zijn compositie naar Huygens, tezamen met een versierde versie. Hij spreekt met trots over zijn werk, in de mening dat hij de volmaakte, enig mogelijke toonzetting heeft gerealiseerd, en rekent dan ook op Huygens' bescherming tegen zijn Franse opposenten.

Bijlagen: *Me veux-tu voir mourir* (Ban 1640); *Me veux-tu voir mourir* (Ban 1640; versierde versie).

Vermoedelijk verstuurd samen met Pieter Posts brief aan Huygens van 19 mei 1640 (verloren; zie Lunsingh 1987, p. 48). Huygens moet deze brieven in het leger te Maldegem hebben ontvangen. Door Huygens beantwoord op 26 juni 1640 (2422).

Deze brief is de eerste die deel uitmaakt van de zogenaamde Ban-Boësset-controverse. Mersenne had, geprikkeld door Bans zelfingenomenheid met zijn ideeën over de muzikale compositie, voorgesteld dat Ban en een Fransman dezelfde tekst op muziek zouden zetten en vervolgens de resultaten vergelijkend zouden laten beoordelen. Hij had daartoe het gedicht *Me veux-tu voir mourir* via Huygens naar Ban gestuurd. In Parijs werd het gesteld tegenover een zetting van deze tekst die al eerder, in 1639, was vervaardigd door Antoine Boësset, de meest vooraanstaande Franse liederencomponist van het moment. De Fransen schroomden niet Boësset tot "winnaar" van deze wedstrijd uit te roepen, volgens Ban zonder voldoende motivatie te geven. Bans ergernis over de werkwijze van de Fransen en de reacties van de Fransen daarop vormen tezamen de Ban-Boësset-controverse. Huygens speelt in deze controverse vooral een rol als intermediair tussen Ban en de Fransen, maar doet af en toe ook zelf een duit in het zakje. De controverse speelt een belangrijke rol in de muzikale briefwisseling van Huygens van 1640 tot 1642. Zie over deze controverse Walker 1978 en Rasch 2005.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 20x31cm, a|-; autograaf), zonder bijlagen.

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, [Ban] nr. 7, p. LXIX: onvolledig (<Tertio Nonas ... Mersennum redeant>, <Videant Galli ... remittant de suo>, <Porro Compendium ... occasione transmittam.>).

— Worp 3, nr. 2370, p. 28: volledig.

— Waard 9, nr. 864, pp. 321-323: volledig

Namen: Jacob van Campen; Marin Mersenne; Pieter Post.

Titel: 'Compendium musicæ' (Ban).

Glossarium: accentus (accent); circulus harmonicus (toonsoort); intervallum (interval); :4<ΛΔ4Φ:̄H (versieringsnoot); modulus (melodie); musicus (muzikaal); numerus (ritme).

Transcriptie

Nobilis ac generose vir,

Tertio Nonas Majas, serâ vesperâ, à Campenio nostro accepi schedam tuam cum versibus Gallicis à Marino Mersenno transmissis, quibus ex tempore musicos modulus indidi, et die sequenti nitidè descriptos ad Campenium remisi, tibi destinandos, ut ad Mersennum redeant. Nunc verò cum per Postium intelligam eosdem adhuc à te expectari, iterum describendos curavi, additis moduli ejusdem $\mathfrak{H} \cong \wp H :4<\Lambda\Delta 4\Phi:\bar{H}$. Videant Galli quid judicent de meo quidque remittant de suo. Nescis quam avidè utrumque expectem. Et quoniam apud te liberè loqui mihi permissum esse non ambigo, dicere audeo moduli mei rationem. Tam quoad circulum harmonicum, quam quoad intervalla, numeros, accentusque, absolutum esse, talibusque

verbis convenientissimum autumo, quod præcipuè in verbis «*insensible*», «*funeste plaisir*», «*contenter*», «*cruelle*», «*malheureux*», etc. poterit observari. Nec enim aliter quispiam istos versus aut rectius legere, aut pronunciare poterit, quam modulus indicat, qui insuper verborum affectibus plenissimus est. Ad jussionem tuam paratus sum singula demonstrare. Porro ‘Compendium musicæ,’ quod ex scriptis meis concinnandum tibi promisi, brevi absolvam, et primâ occasione transmittam. Tu verò, vir nobilissime Musisque sacratissime, non patere Bannio tuo à Gallis imponi, ut vel Mersennus judicium suum, suorumve potius, simulet, suorumve conceptus musicos in eâdem materiâ subducat. Vale. Datæ Harlemi, XIV Kalendas Junias MDCXL.

Nobili ac generosæ Dominationi Tuæ servus
Jo. Alb. Bannius, 1640.

Vertaling

Edele heer,

Op 5 mei heb ik, 's avonds laat, uit handen van onze vriend [Jacob] van Campen het blad van u ontvangen met het Franse ¹gedicht dat door Marin Mersenne was gezonden, waarbij ik onmiddellijk muziek heb gemaakt, die ik de volgende dag, keurig in het net geschreven weer naar Van Campen heb gestuurd, om aan u te worden gezonden, om ze aldus weer bij Mersenne terecht te laten komen. Omdat ik nu van [de heer Pieter] Post verneem dat u er tot nu toe nog steeds op wacht, heb ik de muziek opnieuw laten afschrijven, met daaraan toegevoegd ^Lde versieringen^J van dezelfde muziek. Laten die Fransen eens zien wat zij van mijn compositie vinden, en wat zij van hun kant sturen. U kunt zich niet voorstellen hoe verlangend ik naar beide uitzie. En aangezien ik er niet aan twijfel dat het mij is veroorloofd tegen u vrijuit te spreken, waag ik het een uitleg te geven over mijn melodie. Ik beschouw deze als volmaakt, zowel wat betreft de toonsoort, als de intervallen, het ritme en de accenten, en de meest geschikte voor een dergelijk gedicht, wat men vooral kan zien bij de woorden «*insensible*» (ongevoelig), «*funeste plaisir*» (gruwelijk genoeg), «*contenter*» (tevreden stellen), «*cruelle*» (wreed), «*malheureux*» (ongelukkig), enzovoorts. Niemand immers, wie dan ook, zal die versregels op een andere manier beter kunnen voordragen of uitspreken dan de melodie aangeeft, die bovendien vervuld is van de gemoedstoestanden die in de tekst voorkomen. Als u dat wilt, ben ik bereid alle aspecten afzonderlijk toe te lichten. Verder zal ik binnenkort het ‘Compendium musicæ,’ dat ik u heb beloofd samen te stellen uit mijn geschriften, voltooien en zal ik het u bij de eerste gelegenheid toesturen. Sta niet toe, edele en de muzen toegewijde heer, dat uw Ban door de Fransen wordt bedrogen, in het geval dat Mersenne zijn oordeel, of liever dat van zijn landgenoten, verdraait, en de muzikale ideeën van zijn landgenoten op dit gebied verbergt. Gegroet. Haarlem, 19 mei 1640.

Uw dienaar
Joan Albert Ban, 1640.

1. *Me veux-tu voir mourir.*

8.
6.

Nob. ac generoso Vir.

† Circularem Harmoni-
cum, quam quò ad

Tertio nonas Majas, serà vespèrà, à Campenio nostro
accepi schedam tuam cum versibus Gallicis à M. Merissonno
transmissis: quibus ex tempore musicos modulos indidi;
& die sequenti nitidè descriptos ad Campenium remisi,
tibi destinandos, ut ad Merissonnum redderent. Nunc vero
cum per Postium intelligam operam adhuc à te expecta-
vi: iterum describendos curavi, additis moduli ejusdem
tonis purioribus. Videant Galli quid judicent de meò,
quidq; remittant de suo. Nescis quam avidè utriusq;
expectem. Et quoniam apud te libere loqui mihi permis-
sum esse non ambigo, dicere audeo Moduli mei rationem,
tam quò ad intervalla, numeros, accentusq; absolutum, et;
talibusq; verbis convenientissimum autumo: quod præ-
cipuo in verbis insulces, furore pleris, contentor, curiselli,
maesantio etc. poterit observari. Nec enim aliter qui-
piam istos versibus aut rectius legere, aut pronunciarè
poterit, quam modulis indicat; qui insuper verborum
affectibus plenissimus est. Ad iustionem tuam paratq;
sum singula demonstrare. Porro Compendium Musicæ
quod ex scriptis meis concinnandum tibi promisi, bre-
viter absolvam, et primà occasione transmittam. Tu
vero Vir Nobiliss. Musiq; Sacratissimè, non poterit
Baronio tuo à Gallis imponi: ut vel Merissonni judi-
cium suum, suorumq; potius, similet: suorumq; conceptq;
musicos in eadem materia subducatur. Vale. Datè Harlemi
XIV kal. Junias. 1640. XL.

Nob. ac generose. D.T.

Servus

Jo. Alb. Baroni

Aug. 37.